Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Vattenväsen

Benämningar på ortens manliga vattenväsen vid hav, sjö, eller flod: "näcken","forsgubben", "forsfar", "strömgubben","strömkarlen". Någon skillnad var det väl inte på dessa väsen. Den ene som den andre fanns i vattnet och ibland kunde man få höra dessa väsen spela. Det var mest i tysta lugna kvällar och nätter de läto höra sig.

Dessa väsen levde som man trodde mycket ensamma av sig. Man trodde att näcken eller strömkarlen sörjde i

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts. Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Vattenväsen

ensamhet. Man kunde få höra dessa väsen skratta. Näcken hade inte mer än en halv båt. Rätt som han var på vattenytan med båten, kunde han dyka ned på djupet med båten och försvinna. Man har hört honom klaga. Och när han spelade på sin harpa, blev det klagande melodier. Det sades att dessa väsen kunde locka människor till sig. De försvunno i djupet. Om man ville stå sig gott med dem, skulle man offra kläder eller slantar till dem. Men man fick inte okväda dem på något vis.

Jag har hört talas om, att näcken väntade på att bli löst från sin tillvaro och bli fri.

J. F. S. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!
Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Vattenväsen

Ortens benämning på kvinnliga vattenväsen: "Havsfrun", "sjöjungfrun", "sjörån", "sjöfrun". Alla dessa uppträdde i en och samma gestalt. Dessa väsen rådde över vind och fiske. Så snart hon blev synlig blev det storm. Om en fiskare offrade till henne, fick han mycken fisk. När hon ville vara elak, skrattade hon och gjorde så, att folk "såg vilse". De kunde se sådant inpå sig som i verkligheten inte fanns. Den fiskare, som råkat förstöra henne, kunde straffas, så att han tyckte sig få en massa fisk på nåten, men när han skulle till att plocka fisken ur båten, var det endast sjögräs. Dessa väsen levde mest i ensamhet. Men kunde de komma åt att inleda förbindelse

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

3

I. F. G. H. Acc: 2417

3

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Vattenväsen

med en karl, så gjorde de det gärna. Har inte hört, att de uppträdde i djurgestält. Men de kunde skicka ut väldiga ormar.

Sjömän och fiskare ha offrat till dem. Man brukade skrämma barnen för källor och vattensamlingar genom att påminna dem om näcken och andra väsen. De kunde dra barnen till sig.

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland.

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

F.d.hemmansägare, Sörhoga, Forsa.

Uppgiften rör Sjörå.

Vid Agö Lots- och fyrplats finnes en plats, som heter Tidhällan. Det besynnerliga medden platsen är, att intet fartyg har kunnat ligga för ankar där. Sjömännen har inte fått ro att sova. Där har det även hänt att sjöfolk blivit varnade för storm. Det skulle finnas sjöjungfru där på den platsen. Hon kunde inte tåla, att någon ankrade i hennes närhet.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc. 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa Trogsta.

Uppteckning av R. Nilsson år 1931

Uppgiften rör Skogsväsen

Min man var ensam på vallen i 14 dagar. Under den tiden hade han då och då fått se ett fruntimmer, som varit klädd alldeles som jag brukade gå klädd. En gång hade han försökt att komma ifatt henne, men då hade hon försvunnit så fort. Vi kunde ju inte få det till annat än att det var skogsjungfrun, som hade gått och gäckats med honom.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

7

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa Trogsta

Uppgiften rör Skogsväsen

Ortens benämning på kvinnliga skogsväsen: "skogsfrun", "vittra", "skogsrå". Dessa väsen förde folk vilse i skogen. De kunde skicka ut "trollfåglar" och lura skyttarna att skjuta på fåglar, som inga fåglar voro.

Man kunde skydda sig mot sådana med tibast eller om man nämnde Guds namn.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

7

I. F. G. H. Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Bergväsen

I Blackås har det funnits gruvor förr i världen, och omkring och i dessa fanns en hop "lappri". Där fanns ett väsen som kallades "gruvfrun". Det berättas om henne, att hon kunde bli förtretad ibland. Då slog hon igen gruvporten så det dånade i bergen. Det skulle vara ett farligt väsen det där, som ställde till mångahanda förtret för dem som arbetade på platsen.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

8

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Jättar

Det var en gång två jättar som byggde en kyrka (Högs kyrka). Den ene jätten hette Blacke och bodde på Blacksåsen, den andre jätten hette Tante och bodde i Tantáklinten. Båda jättarna hade kommit överens med varandra att de alltid skulle sammanträffa vid kyrkan på en och samma timme. Men så hände det en gång, att Blacke kom för sent och han ville inte gå in i kyrkan utan nyckte nyckeln ur kyrkan och gick. Efter den dagen voro de båda jättarna alltid osams.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

J. F. G. H. Acc: 2417

9

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

10

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Berättat av Johan Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Troll

Det var en gång en bostinta, som hade kommit i lag med ett troll. Trollet hade givit sig i sällskap med henne. Och hon såg trollet vissa gånger. En morgon fick stintan höra trollet säga: "Mina kor går i gröna bet, men dina står om lort om fot". Stintan hade nämligen försummat att släppa ut sina kor i rätt tid på morgonen.

I. F. G. H.
Acc: 2417

10

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1852

Berättat av Johan Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppgiften rör Troll

Det var en gång en bonde, som hade sin dotter på vallen. Hon hade en hund med. En dag kom hunden springande hem. Bonden förstod, att något var på färde och skyndade till vallen. När han kom till vallen, fick han se trollen i stugan. De hade klätt flickan till brud. Han kastade yxan över taket på stugan. Trollen flydde ut genom skorstenen. Flickan fick behålla hela brudklädseln. Det var stål i yxan. De måste släppa allt för stålet.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc. 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Uppteckning av R. Nilsson år 1841

Socken: Forsa

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

F.d.hemmansägare, Sörhoga, Forsa.

Uppgiften rör Troll

Det berättas om en vallflicka, att hon blev klädd till brud av trollen. När flickan en gång stod och diskade mjölkkärlen, fick hon se ett stort sällskap, som hon förstod var troll. De kom in i stugan till henne. Och en av dem bad att få gifta sig med henne. Flickan skyndade att binda en halsduk om hundens hals och skickade av honom. Bonden tog genast sina drängar med och red med stor skyndsamhet till fäboden. Han trodde att vallflickan var sjuk.

När bonden och hans drängar kom in i stugan, var

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. acc: 2417

12

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Troll

flickan klädd till brud av trollen. De sutto vid bordet. Bonden skyndade att kasta yxan över bordet. I ett enda slag förvandlades rätterna till ormar, grodor och allt fult. Han räddade flickan ur trollens våld, men efter den dagen blev hon tokig.

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

14

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Troll

Jag hörde de gamla helst använde hänker att laga gärdesgårdarna med. De hade varit i elden och inga underjordiska kunde lösa upp dem. Allt som hade varit i beröring med eld föraktades av trollen. De kunde inte få makt med det. Somliga brukade hålla händerna över elden litet innan de hälsade på eller tog i hand, när de kom in på ett främmande ställe.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

14

J. F. G. H. Acc. 2417

14

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

·15

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa
Trogsta, Forsa.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

15

Uppgiften rör Troll

En dag var jag med far till boene för att hjälpa honom med höet. Vi satt och väntade på att det utslagna höet skulle torka. Jag satt på "sängskåpet". Rätt som det var blev far alldeles tvärtyst, blek och konstig. När jag sedan tillfrågade honom om orsaken, talade han om, att han sett en "trolljänta" gå fram och tillbaka på vallen. Hon hade sparkat i höet och betett sig underligt. Det var som om hon hade velat leka med höet.

I. F. G. H.
Acc: 2417

15

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

16

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Troll

På Sörbovallen fanns en stuga , som stod öde. Det påstods att troll hade flyttat in i stugan . Det tänktes alltid, att så snart en stuga blev stående öde på en vall, så flyttade troll och vittror in i den.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

16

I. F. G. H.
acc: 2417

16

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

17

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa Trogsta.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

17

Uppgiften rör Troll

Jag har hört talas om en kolare som höll på att kola en mila. När han en natt hade lagt sig, så kom det ett troll in till honom. Det var en kvinna, klädd i delsbodräkt. Hon stod vid spisen och värmde sig en stund. Men då hon stått där en stund, kom hon fram på golvet och började flaksa med kjolarna och liksom leka med kolaren. Han förstod, att hon ville komma till honom på britsen. Och han blev som betagen i henne. Hon skrattade och retades. Men så kom hon att vända den bakre delen till, och då fick han se, att hon hade en lång

I. F. G. H.
acc: 2417

17

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Troll

och yvig hästsvans. Han tänkte nu, att det var bäst att rädda sig medan tid var och så ryckte han bössan till sig och sköt ett skott. Det träffade henne så att hon flydde och skuek. Långt inåt skogen hörde han hennes jämmer.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

19

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Troll

Det var en gammal gumma, som alltid hade "trollsmör", när hon kom till vallen om sommaren. Det stod på en hylla i källaren. Trollen hade "tjärnat" och ställt in det. Det var som riktigt smör, men det var så litet, så litet. Hon tog det på ett spon och kastade ut det. Det enda som felade det smöret var salt, "Trollen saltade aldrig sitt smör."

Skriv endast på denna sida!

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

19

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

20

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Frosa

Uppgiften rör Troll

På Blackåsvallen fanns en myckenhet "lappri". En kväll kom det ett fruntimmer och ville ligga i lag med bonden. Men hur det var fick han se att hon hade rompa. Hon dansade för honom och gjorde sig lustig för att han skulle tycka om henne. Han steg upp och fattade yxan och just som hennes rompa av en händelse blev liggande på hugkubben, passade han på att hugga av den. Hon sprang ut och skrek.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

20

I. F. G. H. Acc. 2417

20

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Harin Nilsson, Trogsta född år 1845 (i Forsa.

Uppgiften rör Troll.

Troll och vittror höllo sig med smör. Det berättades, att man hade funnit trollsmör i källrarna ute i fäbodarna. Det stod på hyllorna, alldeles såsom "bostintorna" brukade ställa ned sitt smör där. Det gick inte an att äta sådant smör för människor. Träffade man på sådant smör skulle man ta det på en sticka och kasta ut det.

(Undrar om det kunde bildas någon slags svamp på hyllorna?)

Uppt. anm.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 7365. 11-43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Troll

En gång hade en trollko kommit i lag med en flock kreatur. "Trollkon" följde de andra hem. När bostintan upptäckte, att det var en trollko, så knöt hon av förklädet och kastade över kon. Kon kunde inte återvända till trollen igen, utan blev med de övriga i "fäjset". Rätt som det var, kom trollet som ägde till kon och ämnade taga igen henne. Men det visade sig att trollet förlorat makten med henne. Trollet bad att hon skulle få sin ko, men bostintan var obeveklig. I det stället lyckades hon att få trollet att

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

V F A

I. F. G. H. Acc. 2417

22

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R, Nilsson 1931

Troll

lära sig mjölka kon. Stintan förärade trollet med någon sak för att hon skulle få lära det.

Trollet bestämde, att stintan inte fick mjölka mer än vissa litrar. Det lovade också stintan. Men en gång glömde hon bort sig och den gången gav kon många kannor mjölk, men efter den dagen sinade kon och mjölkade inte mer.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckning av R Nilssen år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Troll

24

Det var en gång en "bojänta" som fastnade för en "trollpojk" då hon "jätte" i skogarna. Var gång hon kom till skogs, så kom denne pojken till henne. Hon anade, att inte allt stod rätt till. När hon så vallade en dag, träffade hon en gammal stinta och berättade då om trollpojken, som hon inte kunde bli kvitt. Hon blev nu lärd att ta en treväppling och hänga på sig. När hon kom ut för trollpojken nästa gång, så visade hon treväpplingen. Då sade han: "nåda mej för dej, jag blir uta mä (förlorade stintan) Kersti, Kersti, Kersti".

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

25

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Troll

Efter den dagen blev han inte synlig.

Det skulle även vara bra att fästa treväpplingar på kreatur. Och mången var det nog som gjorde det också.

25

I. F. G. H.
Acc: 2417

25

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckning av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Vittror

Det var en gång för mycket, mycket länge sedan, så kom en gång en vittra till en stinta och berättade, att hon aldrig någonsin kunde bli salig som människan kunde göra. Hon hade en gång varit människa hon också, men så en gång, när hon hade förbrutit sig, hade hon blivit förvandlad till vittre. Hon hade försökt att bedja och sjunga som de. Men hon hade inte kunnat. Det blev aldrig sådan bön eller sång som hon längtade så ivrigt efter. Hon skulle alltid få förbli vittra och känna sig osalig. Om hon skulle kunna få en människa att svärja en särskild

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

I. F. G. H. Acc: 2417

26

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Vittror

ed, så skulle hon få förlossning ur alla band. Ingen människa hade velat hjälpa henne med det. Hon kände sig ensam bland andra vittror. Stintan gav henne ett band. Vittran försvann. När stintan vände sig om, låg det ett brett band av silver på bordet. Det bandet förde lycka med sig åt stintan så länge hon levde.

I. F. G. H.
acc. 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Vittror

Troll och vittror kunde inte tåla salt. Man borde inte kasta ut salt, om man ville stå på god fot med vittrorna. Ville man binda en ko vid en särskild plats, strödde man salt i gräset och det fanns ingen ond makt som kunde taga henne från saltet.

Skall man kasta ut något till trollen, brukade mor säga, så skall man kasta ut salt, ty då blir man av med dem.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

29

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Vittror

Förr i världen kunde inte "bostintorna" vara säkra för trollen. Det berättades om stintor som blevo bergtagna.

Det var en gång en stinta som höll på att pynta och göra fint i stugan. Just som hon höll på med detta arbete, kom en flock troll och satte på henne en fin "brudstass". De tänkte föra henne med sig till berget. Men hon hade hunnit att skicka hem hunden, som hon hade med sig på vallen. När den kom hem, förstod man att

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland. Forsa. R. Nilsson 1931

Vittror

stintan var i fara. De skyndade till vallen och hann just lagom dit till dess att trollen voro färdiga att bortföra flickan. En av männen kastade en yxa över dörren. Nu måste trollen fly, men de kunde inte taga sig genom dörren, utan foro ut genom skorstenen. Flickan blev räddad.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Vittror

I bodarna brukade man ha s. k. "sängskåp". Min morfar berättade, att då han en gång skulle ligga i en sådan säng på vallen, kunde han det inte, ty så snart han lade sig, började sängen röra sig. Ingenting i sängen var stilla. Han trodde att vittrorna hämnades på honom, emedan han hade kommit och stört dem i otid.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

J. F. G. H. Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

39

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Vittror

Det fanns vittervägar i skogen och omkring fäbodarna. Det var en del människor som kände till sådana vägar. Om man skulle bevaras från sjukdom, var det bäst att undvika dylika vägar. Man kunde t.o.m. bli stående i en sådan väg å inte komma loss förr än någon kastade stål över en.

32

I. F. G. H.
acc: 2417

32

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Johansson född år 1852 (i Forsa

Hemmansägare, Trogsta, Forsa.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

Uppgiften rör Vittror och troll

Det fanns enligt vad gammalt folk trodde och såsom mången ännu tror, både stora och små troll. Man kunde få höra sådana uttryck som "akta dej för småvittran", "det bor småvittror där", el. "storvittran kan komma". Man hade intet gott av vare sig stora eller små troll. Man fruktade dem.

I. F. G. H.
acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

34

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Vittror

Det var en gång en bonde i Forsa, som byggt ett fäjs över en "vitterväg". Det blev aldrig tur med korna och aldrig var det som det skulle vara i det fäjset. Korna blevo magra och illa åtgångna. Han försökte att vara tålmodig, men det blev samma sak år efter år. Till sist flyttade han fäjset till en annan plats och efter den dagen fick han tur med sin ladugård

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FVA

34

J. F. G. H.
Acc: 2417

34

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

35

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Märta Jonsson född år 1855 (i Idenor

Uppgiften rör Vättar

I Forsa fanns det en fäbodvall där det sällan var tyst och stilla i stugan. Om nätterna skramlade det i allt möjligt. Utanför stugan tyckte man sig höra hästtramp och slammer.

Om man kastade mat eller föremål till de underjordiska, så blev de tysta.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

35

I. F. G. H.
Acc: 2417

35

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

36

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Naturväsen i övrigt

Det var en gång i kvällningen som far hade varit till sjön och fiskat. Det var vackert månsken och stilla. När han hade gått ett stycke väg, fick han se en myckenhet små gubbar på vägen. Och det såg ut, som om de hade haft mycket brått. De hade något på en kärra, som han dock inte kunde fatta, vad det var. Gubbarna voro tysta och de skyndade mot sjön. Utan att han visste ordet av, voro de försvunna. Han blev så underlig. Benen ville inte bära honom. Och när han kom hem, måste han lägga sig.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FVA

36

I. F. G. H. Acc: 2417

36

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

37

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av John Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppgiften rör Naturväsen

Det var en gång en flicka, som var i "bone". Hon fick b besök av en för henne främmande man. Han kom mycket ofta till henne, och hon kände, att han hade fått makt över henne. Hon var ledsen över detta, ty hon förstod att det inte stod rätt till. Hon anade, att det var ett troll eller något av de underjordiska väsen, som finns i skoggarna runt om vallarna. Så fick hon en vacker dag lära av en gumma, hur hon skulle göra för att bli av med honom. Hon blev lärd att ta en treväppling och fästa på bröstet.

37

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

37

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hölsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Naturväsen

De osynliga kunde ställa så till, att man fick värk. I Trogsta bodde i min ungdom en gumma, som hade fått värk i en hand. Hon trodde att denna värk hade kommit ingenom dörren. Hon kastade ut sält genom dörren och sade något styggt. I detsamma skrattade det. Hon fick ännu svårare värk sedan och det var ingen som kunde bota den.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

J. F. G. H.
Acc. 2417

38

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

39

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Tomtar

En gammal gubbe höll på att kola. När han hade sett om milan på kvällen, gick han och lade sig för att vila. När han hade legat en stund, fick han se en hop små gubbar dansa på golvet och föra ett lustigt liv. De "flaksa" och slog med armarna. Till sist försvann de och blev borta åt spisen till . Att det var något "oknytt" är säkert. - Denna händelse är från 1700-talet.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FVA

39

I. F. G. H.
Acc: 2417

39

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

40

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Bjäran

Det fanns "mjölkharar" förr i världen. De gick in i ladugårdarna och mjölkade korna. Men de kunde inte behålla mjölken i sig, utan de spydde utden. Om en mjölkhare kom åt att få spy i en mjölkbytta, så sinade korna eller man fick ingen nytta av dem sedan. Man trodde att trollen skickade ut sådana harar för att ta mjölken från korna. Om det fanns stål i byttan, kunde inte "mjölkharen" spy i den.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

F A

40

I. F. G. H.
Acc: 2417

40

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

41

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa.

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

Uppgiften rör Ormar.

Det fanns ormar, som "gick runt som ett hjul". De voro bra stora. Själv har jag ingen sett, ty antagligen ha de varit utdöda på orten i långlig tid. Om man bränner upp en "tomtorm" (antagligen snok) så fly alla andra ormar från trakten. Så var de gamles mening.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 7365. 11-43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

42

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa.

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Ormar.

Det har funnits stora ormar i Hälsingland. Det berättas att en person sköt en orm, som var så tjock som en timmerstock. Det blev så mycket blod efter honom som efter en stor oxe. Den ormen hade man och huvudet var så stort som på en kalv. Han trodde att ormen hade haft sitt tillhåll under en stenmur.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 7365. 11-43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

43

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

Uppgiften rör Ormar.

Här finns en sjö, som heter Sjö-sjö. Här såg man en lång tid en stor orm som hade hästman. Ingen skall ha vågat bada i sjön så länge ormen fanns där. Slutligen skall någon dristig karl ha skjutit honom. Det har alltid varit något mystiskt över denna sjö. Sjön ser ut som om han vore bottenlös.

Skriv endast på denna sida!

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

I. F. G. H.
Acc. 2417

43

Elanders, Gbg. 7365. 11-43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

44

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Kloka

I Forsa fanns för många år sedan en trollkunnig karl som kallades "Lund-Jonke" el. "Lun-skrömten" (bosatt i Lund). Han botade många människor för sjukdomar. För cirka 30 år sedan var det en person som fick sådan värk i ryggen, att benknotorna värkte ut. Sedan den mannen hade varit till "Lund- Jonke", blev han bra. Den gubben kunde nämligen både trolla och bota. Han kunde trolla fram smågrisar mitt på stuggolvet, och han kunde visa på tjuvar och tjuvgods i vattenglas. Det var många, som gick till honom i sådana angelägenheter. Mången smög sig till honom. *Skriv endast på denna sida!*

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H.
Acc: 2417

44

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

45

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa.

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Läkekonst.

För ormbett läste man djävulsformler. När man läste över såret, så nämnde man djävulens namn. Man förde en kniv runt såret motsols. Det skulle ske innan solen gick ned. Om man lyckades döda ormen innan solen gick ned, så hade man hopp om att bli bra.

När man räknade för vrickning (förekommer ännu i bygderna. Uppt. anm.) skulle det helst ske på middagen eller då solen stod som högst. Efter solens nedgång gjorde det ingen verkan.

I. F. G. H.
Acc: 2417
45

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 7365. 11-43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Hjaelsk. 46

man skulle skära så kraftigt att lin-
fröna voro fullt tydliga på morgonen.
På denna vandring till och från gödselsta-
den skulle man vara andeles mot tyst,
inte skvalla. När man kom in skulle
man lägga sig genast. – Fickanten skul-
le skäras mot solen. – På morgonen
skulle man gå till gödselstaden och se
efter om det fanns vätzat djur innan-
för skårorna. Fanns det ett djur, så
skulle man bli gift innan årets slut,
fanns det intet fick man däremot gå
ogift. Själv hade jag en spindel, minns
jag. Och det var ju gott tur det.

./.

Var bör detta benämnas?

Var är begynnelsen?

J. F. G. H.
Acc: 2417

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

47

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

47

Uppgiften rör Läkekonst

Om man hade brutit ett ben så skulle det vara bra att skava litet av järn eller stål och dricka i vatten.

Man trodde understundom att långt hår kunde förorsaka huvudvärk. Häftiga vindpustar kunde också orsaka huvudvärk. Man var mycket rädd för s.k. "korsdrag". Det kunde förorsak många sjukdomar. Man satte "blodiglar" på tandköttet om man hade tandvärk. De skulle suga blod till dess de sprack. När "blodigeln" var död, skulle tandvärken sluta. De brukade också rispa i den söndriga tanden med något vasst föremål, ex. en spik el. dylikt.

P. J. F. S. H.
Acc: 2417
47

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

48

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Johan Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppgiften rör Svartkonst

Bopigorna brukade korsa över saker och ting som fanns i fäboden. De korsade över smöret, mjölken, osten och grädden. Man brukade säga "kors för trollen", när man korsade. I senare tid gjorde man det på skämt någon gång.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

48

I. F. G. H.
Acc: 2417

48

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

49

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Änka, Trogsta, Forsa.

Uppgiften rör Väderleksmärken

Enligt gammal tro kom domherrarna den 15 oktober. De hade vinter och snö i släptåg. "Nu har jag sett domherrar", brukade man säga, "så nu blir det snö". Om man fick se många domherrar på en gång eller att de visade sig i större antal, spådde man mycken snö och sträng vinter.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

49

I. F. G. H.
Acc. 2417

49

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

50

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Frieri och bröllop

Ett ordentligt bondbröllop varade i tre eller fyra dagar förr i världen. En spelman stod på trappan och spelade in folket. Så spelade han för skålarna.

Bruden skulle börja dansa med prästen - sedan med alla manliga. På "stordagen " om kvällen kom de s. k. "knutra". Det var ungdom från grannskapet som kom till bröllopsgården utklädda till oigenkänlighet. De kom in och dansade med bruden. Man kunde inte avgöra vem den utklädde var. Alla dessa som kom på detta sätt blevo trakterade i bröllopssalen. Det hette, att de skul-

I. F. G. H.
Acc: 2417

50

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Frieri och bröllop

le se på bruden. Och det var första bröllopsdagen om kvällen.

Dessa "knutar" voro alltid mycket välkomna till gården. Det blev alltid mycket muntert, när de kom.

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

59

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Märta Jonsson född år 1855 (i Forsa

Änka, Björka, Hälsingtuna.

Uppgiften rör Bröllop

I Forsa socken var det vid bröllop brukligt att brudgummen gav sin brud "morgongåva". Var han rik så kunde denna gåva komma att bestå av silver eller andra betydande saker. Den fattige kanske inte hade annat att ge än ett rockhuvud eller något annat alster av slöjd.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FA

52

J. F. G. H.
Acc: 2417

52

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Märta Jonsson född år 1855 (i Idenor

Uppgiften rör Bröllopsseder

Man klädde brudhimmel i taket över den plats där brud och brudgum skulle sitta i bröllopssalen. Man fastsatte en duk och lät kanterna hänga ned litet. Duken pryddes med myrten och blommor.

Först dansade brud och brudgum med varandra. Så vill jag minnas, att bruden skulle dansa med prästen, därefter med släktingarna och vännerna. Hon dansade med den närmaste släkten först och endast med männen - även med gamla gubbar. Brudgummen dansade med alla kvinnfolk. Även han dansade i tur och ordning allt

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

53

I. F. G. H. Acc: 2417

53

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Fortsättn.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Bröllopsseder

efter släktskapet. Det var så noga med att hålla reda på detta förr i världen.

Om bruden vände sig från brudgummen då de lämnade prästen efter vigseln, så skulle hon dö ung. Det var aldrig något gott tecken.

54

I. F. G. H.
Acc: 2417

54

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

55

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckat av R. Nilsson år 1852

Berättat av Jonas Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppgiften rör Död och begravning

Jag har hört berättas att "självspillingar" begravdes i ovigd jord. De fick inte "jorda" sådana bland andra på kyrkogården. Man gravde ned dem i ett särskilt hörn vid kyrkan. Det var en gång tvist om var man skulle begrava "självspillingen". De tvistande kunde inte enas. Då bestämde de att sätta kistan på ett fordon och låta hästarna gå utan körkarl. Där de stannade, där skulle man gräva ned den döde. Hästarna gick till kyrkogården och stannade på vigd jord. Det var ett tecken till att även självspillingen skulle vila i vigd jord. Man brukade ha två hästar för likvagnen.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

F A

55

I. F. G. H.
Acc. 241

55

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

56

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Jag tjänade i min ungdom hos ett gammalt folk, som trodde mycket på "lappri". Gumman där trodde på "småvittran". Där fick man inte lösa ut en ko med mindre man hade lagt en yxa, ett järnspett eller dylikt på dörrtröskeln, innanför eller utanför. Djuret skulle ovillkorligen gå över järn eller stål. I bandet (av vidjor) som kon stod bunden med skulle det alltid finnas järn eller stål.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

56

I. F. G. H.
Acc: 2417

56

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

57

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Om mjölkstolen stjälpte omkull, så var det så viktigt att få upp den att det fick gå före innan man räddade "barnet ur elden". Det gällde att få behålla "kraka" (kreaturen) och mjölken.

Om man sålde en ko, så satte man omedelbart mjölkstolen (den stol man använde att sitta på vid mjölkningen) i det tomma båset. Där skulle den sedan ha sin plats till dess man fick en ny ko i båset. Se om man inte satte stolen i båset, kom trollen och tog det i besittning. Ingen bås eller kätte fick stå alldeles

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

57

J. o. G. H.
Acc: 2417

57

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

tom.

Om en ko mjölkade blod efter kalvningen (man trodde, att hon varit utsatt för troll eller onda människor), så skulle man hälla ned den blodiga mjölken i hålen efter ett störpar. Det vill säga, att man skulle rycka upp ett störpar i en gärdesgård och hälla mjölken i hålen, så skulle man sätta ned störarna försiktigt i samma hål igen. När man gjort detta, skulle kon bli bra.

58

J. F. G. H.
Acc: 2417

58

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

59

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Innan man släppte ut kreaturen första gången om våren, skulle man röka under dem och runt omkring dem i båset.

Man "knyter upp en väv", d.v.s. att man knyter garnet vid en slå eller käpp. Man skulle spara tre sådana knutar av väven, så skulle man ta tre "lear" (led i halmstrå) och så skulle man ta tre gånger tjära ur en tjärpyts och lägga på en sopskyffel. Allt detta lades utanför "fäjsdörren" (ladugårdsdörren) innan man löste ut korna första gången för året. Man tände eld på det och så fick korna gå över röken. Eller man rökte

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FA

59

I. F. G. H. Acc: 2417

59

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa R. Nilsson 1931

Husdjur

under dem i båset med det. Inga vittror skulle kunna skada dem sedan. Om de råkade gå över en vattenväg, så skulle det inte bekomma dem något. Detta var ett medel som kom till mycken användning förr i världen. Och ännu i mitt minne har man sysslat med sådant.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!
Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

61

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

På Klångstavallen fanns i min ungdom en gammal gumma, som aldrig hade varit från fäbodarna en enda sommar i sitt liv. Hon kunde inte vara därifrån så gammal hon var. Det var arbetsamt i "boene", men hur det var så längtade de dit och fann behag i det livet. Den gumman var inte den enda som envisades att få vara med på vallen.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

61

I. F. G. H. Acc: 2417

61

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Man "boförde" Svante-dagen. Någon kunde ju komma en eller annan dag efter, men före den dagen for ingen. Man stannade på vallen i sex veckor, så for man hem och var hemma i fjorton dagar över slåttern, så förde man kreaturen till-baka igen och stannade till Mickelsmäss. Jag tror att detta var det vanligaste i hela Hälsingland. Åtminstone har det varit så i Södra Hälsingland.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

63

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

Det kunde finnas "krak" (kor), som trådde från den ena vallen till den andra och inte fann någon riktig ro på sina betesställen. Man trodde om sådana krak, att de endera voro utsatta för troll, eller att de längtade hem. Detta sökte man bota genom att ta hårt bröd och sticka under armkröket om kvällen, när man skulle gå till sängs. Man sov med brödet i armhålan. På morgonen gav man brödet åt det "krak", som var oroligt.

I. F. G. H.
Acc: 2417

63

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

64

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

Från Trogsta by till Trogstavallen är det omkring fem fjärdingsväg. En bopiga från varje gård skulle med och locka korna till skogs.

På Overvallen i Forsa fanns det fjorton bostugor. Tre veckor efter "lillmidsommar" firade man "avgångs-midsommar". Tre veckor därefter skulle man "bofara hem".

Den söndag som föll efter det man kommit hem från bodarna, skulle man till kyrkan. Och då fick man ~~inte~~ åka efter häst.

I. F. G. H. Acc. 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

65

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Upptecknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

65

Kreaturen skulle "boföras" fjorton dagar före midsommar. Den säkraste kon skulle vara "skällko". Bopigorna hade ständigt mycket arbete för sig. De utförde sömnad, virkade, stickade, och tvager skulle de göra och ha med hem. Det var annat vad en bopiga fick arbeta på den tiden och nu. Det rack till både natt och dag.

I. F. G. H.
Acc: 2417

65

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

66

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

66

Uppgiften rör Husdjur

Det var en del som ritade ett tjärkors bak på ryggen på korna, innan de for ut till bodarna. De skulle vara skyddade för "lappri".

J. F. G. H.
Acc: 2417

66

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

67

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Fäbodväsen

"Sju skälmar i skogen, oxen råma´ och skällkon sprang" - det var takten i luren, då de blåste på vallen.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

V F A

67

I. F. G. H.
Acc. 2417

67

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

68

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

När man löste ut kreaturen på våren, brukade man ha salt i skällan. Någon gång gick man till en "kackel-gubbe" och bad honom hjälpa sig med skällan. Det var som om det inte gällt så mycket, om man hade gjort det själv. Saltet skulle vara bra mot "lappri".

I. F. G. H.
acc. 2417

68

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

69

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

FA

69

Uppgiften rör Husdjur

Då jag var omkring tolv år gammal, fick jag följa med till vallen och stanna där den tid man hade kreaturen där.

På den tiden hade man både getter och kor vid fäboden. Dagen efter midsommar brukade "bovallspojkarna" komma upp till fäboden. De hade då "spel och musik" med sig. Den vanliga midsommaren kallade man "stormidsommar". Men fjorton dagar därefter kom "lissmidsommar". Då kom de allmänt till vallen. Och då blev det musik och dans.

I. F. G. H.
Acc: 2417

69

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

70

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Det var underligt mer än en gång i fäbodstugorna. Det var som att det skulle hört till dessa stugor att vara tillhåll för mystiska väsen. Jag minns väl huru-som jag i flera nätter hörde hur trollen kastade ned löv från taket. Jag kunde höra tydligt hur det ena lö-vet föll efter det andra. Ibland föll en mängd löv. På morgonen, då jag såg efter, kunde jag inte finna spår efter löv.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

70

I. F. G. H. Acc. 2417

70

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

I början då jag var med på vallen, fick vi "jäta". Men snart nog upphörde detta. Det berodde på, att rovdjuren försvann ur skogarna. Under min moders tid kunde de inte släppa kreaturen till skogen utan att följa dem. "Lappri" försvann också från skogarna.

Klockan sju eller halv åtta på morgonen löste man ut kreaturen. Vid den tiden då de skulle lösas, blåstes det i luren. Min mor var skicklig i att "tuta i luren". På sin tid var det hon som fick "tuta i luren" åt vallen. Det var alltid en särskild som hade denna syssla om hand. Och den som skötte luren skickligast, fick ovannämnda syssla. När

71

I. F. G. H.
Acc: 2417

71

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

alla kreaturen som tillhörde vallen voro hemma på kvällen och inbundna, "tutade man bofre". Så brukade man förr i världen på Trogstavallen här i Forsa.

Luren man hade, var omkring en och en halv meter lång. Den var av trä och näver. Träet, som var mycket tunnt, var lindat med näver. Då de "jätade" i skogarna, brukade de medföra "bockhorn" att tuta i.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

J. F. G. H.
Acc: 2417

72

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

73

Jag var lärd av mina föräldrar, att jag skulle hälsa goddag och kasta en slant före mig, innan jag första gången på året beträdde fäboden. Då skulle det inte vederfaras något farligt. Detsamma gällde även fähuset. Men där gjorde man även klokt uti att röka något innan man släppte in kreaturen, Troll och vittror och annat "lappri" kunde inte tåla rök, sades det.

J. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

74

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

För att kreaturen skulle hålla ihop med varandra eller följa skällkon, så band man skällan på skällkon på så sätt, att man tog den tre gånger motsols om halsen på kon, innan man band fast den. Detta skulle ske första gången man satte skällan på kon för året.

De övriga korna skulle ha av"släkan". Man brukade gå till någon "kukelgubbe" för att få denna "släka" beredd. det var alltid säkrare.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNESARKIVET

V F A

I. F. G. H. acc: 2417

74

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

75

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Fäbodliv

När man kom till fäboden första gången för året, skulle man kasta ut en slant genom dörren och hälsa goddag. Det var för att inte "trollen" skulle få makt med en. Man fick lära sig detta av gammalt folk.

I. F. G. H.
Acc: 2417

75

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

76

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

F.d.hemmansägare, Sörhoga, Forsa.

Uppgiften rör Jordbruk (fäbodväsende) Husdjur

Den som var skickligast i att blåsa i lur, brukade få stiga upp om morgonen och blåsa i luren, då kreaturen skulle lösas. När man fick höra luren, skulle samtliga kreatur på vallen lösas. - Man använde näverlurar. Detta en gammal sed från Ofane vall i Forsa socken. På Ofane vall fanns det tjugo fäbodstugor.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

76

I. F. G. H.
Acc: 2417

76

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

77

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Sista natten kreaturen låg i båset på hemgården, innan de skulle lösas till vallen, skulle de ha en yxa eller en kniv hos sig. Eller, man högg fast en kniv över båset. Somliga kastade stål över dem, sedan de kommit ut ur fäjset. De skulle skyddas från att bergtagas.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

77

J. F. G. H.
Acc: 2417

77

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

78

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Det har också en gång varit brukligt att man lät pålysa i kyrkan, vem dag man skulle fara i vall med kreaturen Man gick först till kyrkan på stämma och rådgjorde med varandra och bestämde dagen, sedan lät man kungöra detsamma från predikstolen. Det var de äldre som bestämde. Hela byalaget eller de som var på vallen kommo överens.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

78

I. F. G. H. Acc: 2417

78

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Man for till "Trogstaboarne" med kreaturen på Svantedagen. Det var den dagen man skulle fara med "kraka" efter gammalt. Före den dagen fick ingen fara, men väl när som helst efter den dagen. Vallen tillhörde Trogsta by och är belägen ungefär en halv mil från byn. Varje bonde hade sin stuga där. Åtminstone hade storbönderna det. Alla skulle till "boarne" med kreaturen. Det bestämdes på sockenstämma. Om de inte hade mer än en ko, så skulle

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

79
VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET
V F A
79
I. F. G. H.
Acc: 2417
79

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

den till vallen. Man stannade i "boxne" till omkring fjorton dagar före Mickelsmäss. Det var vanligt, att man på den tiden for hem med kreaturen under slåttertiden och stannade hemma i fjorton dagar.

Midsommar kallades "stormidsommar". Den högtiden firades med spel och dans i fäbodarna. Pojkarna gick då till fäbodarna. Stintorna hade intet arbete för sig från midsommarkvällen till dagen efter midsommar. Fjorton dagar efter midsommar firade man "lillmidsommar" eller som man också sade, "lissmidsommar". Då kom ungdomen till bodarna kanske i ännu mera samlad trupp. Pojkarna kommo med spelman i teten.

80

I. F. G. H.
Acc. 2417

80

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

Och bopigorna gladde sig alltid mycket åt dessa besök. Bopigorna bjöd på det som fanns, nämligen smör, ost, mesost, bröd och mjölk. Någon gång hade de besökande litet förning med sig. Pojkarna gick inte till vallen, utan att ha "lomflaskan" fylld med brännvin.

Bopigans liv var för övrigt förenat med styvt arbete. "Man var i boerne för att sköta kraka och inte för att sköta sig själv, som man brukar nu för tiden."

81

J. F. G. H.
Acc: 2117

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckning av R. Nilsson år 1931

Berättat av Joh. Johansson född år 1852 (i Forsa

Uppgiften rör Husdjur

Vid hemledningen av ett djur som man hade köpt, skulle man om möjligt undvika att passera över vatten med det. Var man rädd att gå över ett vattendrag, så spottade man tre gånger före sig och tre gånger sedan man gått över. Så fick man söka undvika fruntimmersmöte. Helst såg man att slippa bli tilltalad på hemvägen. Man ville inte att någon skulle fälla omdömen om kon eller vilket djur det vara månde. Om man gav kon eller hästen sådant bröd, som man burit på under armhålan, skulle djuret trivas.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

I. F. G. H. Acc: 2417

82

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

83

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckning av R. Nilsson år 1931

Berättat av Joh. Johansson född år 1852 (i Forsa

F. d. hemmansägare, "Nisches", Forsa.

Uppgiften rör Husdjur

Om våren då man skulle fara till fäbodarna med kreaturen, blandade man "släke" i skällan. Så lät man de andra korna slicka ur den för att de skulle följa skällkon. Släkan iordninggjordes av någon trollkunnig på orten.

Första gången de utsläpptes på våren, skulle de gå över gnideld.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

83

I. F. G. H.
acc. 2417

83

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

84

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckning av R. Nilsson år 1931

Berättat av Joh. Johansson född år 1852 (i Forsa

F.d. hemmansägare, "Nisches".

Uppgiften rör Husdjur

Allmänna iakttagelser

Man har endast mjölkat nötkreatur. Ett sto har man kunnat mjölka endast för att få några droppar mjölk att sprута in i öronen för värk , eller att ta in för kikhosta. Man har inte mjölkat sto för att använda mjölken i hushållet eller dylikt. Nötkreaturen har man hållit mest för mjölkens skull. Vid kons första mjölkning brukade somliga lägga stål i mjölkbyttan, eller hugga en kniv i taket över henne. Om den första mjölken skämdes, blev kon fördärvad, så att hon lade bort att mjölka.

Skriv endast på denna sida!

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

84

I. F. G. H. Acc: 2417

84

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts.

Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

Man sålde mjölk. Helst gav man bort mjölkskvättar. De gamla, som voro skeptiska, brukade kasta en eldbrand genom dörren efter den som hämtat mjölk, att hon inte skulle kunna ta mjölken från korna. Grädden kärnades till smör i en s. k. "stavkärna". Så snart man hade fått smör i kärnan, tog man upp det och lade det i smörtråget, där det arbetades med en träspade eller träsked. Det saltades omedelbart. Det var ett bra sätt att salta det strax, ty då behövde man inte frukta, att de underjordiska fick makt över det. Somliga hade några saltkorn i kärnan för att det skulle gå fortare att få smör. Man var också då säkrare på, att det inte blev "oknytt" i

85

I. F. G. H.
Acc: 2417

85

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts. Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Husdjur

kärnan.

Man gav hästar och kor av julbrödet för att de inte skulle bli modstulna. Med "makten" menades styrka. De osynliga väsendena och elaka människor kunde liksom ta både styrkan (kraften) och viljan från ettdjur eller människa. Djuret eller människan liksom "sögs" till den eller dem som lade ut sina snaror. När de gamla skodde en häst, brukade de rista ett litet kors i hoven. Det skulle ske i smyg. Åtminstone sökte de göra det så att ingen skulle märka det. Man fick inte leda en häst över skaklarna, om det skulle gå bra. Han skulle backas i dem. Det troddes, att hästen kunde se mera än människor. Han upptäckte osynliga väsen och ryggade tillbaka

86

I. F. G. H.
Acc: 2417

86

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

87
VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET
V F A
87
I. F. G. H. Acc: 2417
87

Husdjur

för dem. Det såg t.o.m. ut som om hästen hade skyggat för dessa osynliga i ännu högre grad än människan, ty om han fick se dylikt, var det omöjligt att få fram honom. Han kunde helt apropå vända utan att det fanns möjlighet att få honom framåt. Om hästen gnäggade, kom det kär främmande till gården. Det tyddes även som att han var orolig för något.

Fåren klipptes på våren och hösten.... Fjäderfä sades kunna lägga många ägg, om man kokade hundkött och gav dem. ... Om man kastade vatten på bina vid svärmningen, så skulle de stanna i kupans närhet, och när de hade satt sig, brukade man hänga ett "skynke" över dem, så att det blev skuggigt. Visen var det bi, som liksom kommenderade och ordnade det hela i kupan. Honom måste de övriga bina lyda. Honungen användes i stället för smör. Den åt man för att man skulle bli kvitt "gikten" och

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Husdjur

drack den uppblandad med varmt vatten eller kaffe för att kurera sig för hosta, förkylning och "bröstvärk". Honung var också bra att lägga på svullnad. Den "drog ur" det onda.

Stall och ladugård.

Det var bra att ha en smula svavel liggande i båset. Om våren innan korna första gången löstes ur "fäjset", kunde man röka med svavel under dem eller runt omkring dem för att bevara dem från vittror och troll. Äggjärn hade man gärna i eller under trösklarna. ... Man skulle aldrig gå åstad och berömma ett djur. Det kunde då mista lusten att leva. Inte skulle man gå och granska en grannes djur. Gjorde man det, blev man misstänkt för elakhet. Och kom sedan någon olycka, fick man skulden för den samma.

I. F. G. H. Acc. 2417

Skriv endast på denna sida!
Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

89

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

Uppgiften rör Slakt

I farfars tid och långt sedan dess gick det inte an att äta hästkött. Man ville rakt inte veta av hästkött som människoföda. Köttet kokades åt svinen. Många kunde inte ens med att koka köttet. Man grävde ned det i stället. Huden togs till vara.

Det var syndigt attäta hästkött. Först frampå 1860- och 70-talet började man slitas från vantron.

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

89

I. F. G. H.
Acc: 2417

89

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

90

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckknat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Joh. Johansson född år 1852 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

90

Uppgiften rör Lucia

På luciamorgonen brukade man fodra husdjuren litet bättre än vanligt. De kunde få var sin haverkärve, eller en vandel fint hö. Var man riktigt generös, gav man en brödbit åt vardera kon. Fåren fick också litet fint hö. Man tyckte liksom att även djuren skulle ha litet bättre, när man själv hade råd att unna sig god kost denna morgon. Det var inte rätt att låta djuren "tomma" när man själv satt vid "dukat bord".

I. F. G. H.
Acc: 2417

90

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

91

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson född år 1841 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

91

Uppgiften rör Jul

Bönderna stöpte två ljus var sig, som sexmannen hämtade till kyrkan. De skulle brinna i kyrkan julmorgonen. Bonden hade ett ljus med sig till kyrkan julmorgon, med vilket han lyste sig, då han skulle sätta hästen i stallet.

Från kyrkan körde bönderna mycket fort. De tävlade med varandra, vem som skulle komma först hem. Den som kom först hem till byn, blev först att "göra från sig skörden".

J. F. G. H.
Acc: 2417

91

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

Uppgiften rör Nyår

På nyårskvällen eller nyårsnatten skulle man stöpa bly i vatten för att få spörja in i det år som kom. Man ville se, om man blev gift eller inte. Om en karlperson bildades av (blyet) tennet skulle man bli gift, eljest inte. Men det kunde även bli en likkista, ett kors eller dylikt, och det betydde, att man fick sorg eller att man själv gick hädan. En stjärna betydde glädje, en ring förlovning. Man skulle vara ensam när man utförde det och alldeles tyst.

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

F A

92

I. F. G. H. acc: 2417

92

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

93

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Karin Nilsson född år 1849 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Midsommar

Jag kan inte minnas, att man i min barndom reste majstång vid hemgården. Inte heller brukade vi majstång på vallen. På midsommar brukade ju ungdomen dra åstad till fäbodarna för att roa sig där.

På den tiden hade man inte tapeter på väggarna i fäbodstugorna, men till midsommar klädde man väggarna med löv. Man satte blomster och löv runt om på väggarna. Så brukade man fästa löv utefter hela taket. Stugan såg ut som en lövsal invändigt. Det var björklöv man prydde med, och blomster från skogen.

I. F. G. H.
Acc: 2417

93

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts. Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Midsommar

På golvet strödde man s.k. "klippris". Sådant ris växer allestädes i backar i skogen. När det var helg, skulle det vara fint. Man satte en ära i att ha bostugan smyckad och fin till midsommar.

Om lördagskvällarna brukade man strö sådant där klippris på golvet.

94

I. F. G. H.
Acc: 2417

94

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

95

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Berättat av Anna Lönn

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

95

Uppgiften rör (Bodrag) Djur

Jag har hört en och annan tala om ett slags djur, som de benämnt "skre". Det var små, små djur. De voro fästade vid varandra och liknade ett band. De kröpo framåt, men det gick så smått, att man inte kunde skönja, att det gick framåt för dem. På Trogstaskogen hade en person kommit på ett långt smalt band av sådana maskar.

Och det har sagts, att dit "skrea ha dräje (dragit) dit har den dräje lycka." Men den tog lyckan med från den gård den drog bort.

I. F. G. H.
Acc: 2417

95

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

96

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Uppgiften rör Djur

På min mors tid skulle de "jäta" från morgon till kväll. Då "jäta de för björn". Min mor berättade, att hon en gång fick stå och se på, när björnen rev ihjäl två getter för henne. De fruktade björnen mycket. De försökte att läsa bort den. Mor kunde allt någon sådan där "bön", men jag fick aldrig lära den. De gamla ville inte så gärna lära bort sådant där. De tyckte nog själva att det inte var riktigt rätt.

I. F. G. H.
Acc: 2417

96

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

97

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

97

Uppgiften rör Nödeld

Min mormor talade mycket om troll. Det hade funnits fullt i skogarna och bergen, sade hon. Men hon hade alltid blivit bevarad från dem. Och hon sade, att det bästa sättet att bli bevarad för dem, var om man kunde göra eld utan flinta, eller "fyrstickor". Man skulle gnida eld med trä mot trä. För sådan eld skydde trollen. Man kunde skydda fähuset genom sådan eld. Man gned eld mot väggen med ett annat trä. Man gned med en rund pinne till dess att man kunde få eld. Röken efter sådan eld skulle också vara bra.

I. F. G. H.
acc: 2417

97

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

98

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Anna Lönn född år 1856 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

98

Uppgiften rör Bergtagen

Ibland hände det att kreaturen blevo "bärjtägna". En bonde blev av med en kvigkalv på det viset. Kalven var borta i flera dagar. Man hade sökt efter honom mycket, men inte lyckats finna honom. Så en dag kom man till precis samma plats, som man sökt förut och nu låg kalven där alldeles utmagrad. Han hade varit i vittrornas eller trollens våld, men av en eller annan anledning blivit lössläppt.

I. F. G. H.
acc: 2417

98

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

99

Landskap: Hälsingland

Socken: Forsa

Uppteckenat av R. Nilsson år 1931

Berättat av Jonas Andersson. född år 1841 (i Forsa

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

99

Uppgiften rör Bergtagen

I min morfars tid hände det en gång att ett barn hade fått följa med till fäbodarna. En vacker dag hade barnet försvunnit. Alla på fäbodvallen gick skallgång efter det, men det var omöjligt att finna det. Så en dag fick en av stintorna se ett litet barn sitta vid foten av ett berg och leka. Hon gick fram till barnet och fick då se, att det var det barn man hade förlorat. Hon tog barnet med sig till vallen. Och där berättade det att många mycket små barn hade lekt med henne och givit henne god mat och varit vänliga. Man hade öppnat en stor dörr åt henne

J. F. G. H.
Acc: 2417

99

Skriv endast på denna sida!

Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg

VÄSTSVENSKA FOLKMINNES-ARKIVET

Forts. Hälsingland, Forsa. R. Nilsson 1931

Bergtagen

och hon hade fått följa med in. Hon talade om, att de suttit vid ett stort bord. De små barnen hade ~~sjungot~~ sprungit omkring henne. Men så hade hon också sett ett stort styggt troll, som satt vid en vägg och sov. Så tyckte hon, att de andra barnen hade burit ut henne och lagt henne i en fin säng. Där hade hon sovit så gott till dess att stintan kom och tog henne med sig. Det barnet ville helst gå ensamt och för sig självt allt sedan den dagen.

I. F. G. H.
Acc: 2417

Skriv endast på denna sida!
Elanders, Gbg. 4755. 14.1.43. (ES)
Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Göteborg